

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Commentaria Ac Disputationes In Primam Partem Divi Thomae

Cvm Variis Indicibvs

De Deo Effectore, Creaturarvm Omnivm Tractatvs II. De Opere Sex
Diervm, Ac Tertivs De Anima

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1622

III. An actus cognoscendi sit quid distinctum ab specie.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93575](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93575)

Secundo est aduertendum multis modis fingi posse sententiam potentiam habere intra se obiectum suum, vel partem illius: vno, si ipsa potentia sit pars aliqua sui obiecti, veluti si visus esset color aliquis, altero, si aliqua pars obiecti sit coniuncta potentiae, vt si color aliquis visui inhaereret: tertio si fingatur coniuncta organo, vt si pupilla oculi esset colorata: omnibus ergo his modis necessarium est potentiam cognoscitiuam materiale esse denudatam à suo obiecto. Nam si, iuxta primum modum, potentia cognoscitiua pars esset sui obiecti: eiusdem ordinis, & materialitatis esset cum illo, quod plane est contra naturam cognoscitiuae potentiae, quae abstractionem aliquam à materia semper exigit, ideoque cum potentia materialium cognoscendum obiecta sint materialia, necesse est, vt illa abstrahant à tali materialitate, atque adeo denudatae sint omnino à natura talis obiecti, quae ratio in potentijs spiritualibus non procedit, cum omnem abstractionem necessariam ad cognoscendum habeant. Et deferre hanc ratio potest Aristoteli ad probandum intellectum non esse corporeum: cum enim hoc comprehendat sub obiecto suo omnia corpora, magis abstrahere debet à materia, quam corpus omne: quod non fieret nisi ascendendo ad gradum rerum immaterialium. Probat quoque ratio de secundo modo, nimirum potentiam cognoscitiuam materiale debere quoque denudatam esse ab obiecto suo, ita vt huius pars nulla ei inhaereat, alijs talis potentia imperfecta esset, ac nimis materialis, proindeque minime idonea ad percipiendum alia partialia obiecta.

Tertius denique modus impediret etiam potentiam: vbi aduertendum in organo potentia materialis posse considerari tum id, in quo adequatè subiectatur potentia, tum cetera omnia, quae circumstant ipsum organum, atque ad tuendum illud, conseruandumque ordinantur, vt in visu, totus quidem oculus potest dici organum: adequatum tamen sola est pupilla, reliqua vero ad protectionem illius sunt ordinata: igitur proloquium illud locum habet in organo adequato potentiae, nam si in illo esset aliquid obiecti, impediret sane cognitionem aliorum, non tamen si esset in partibus circumstantibus: sic de facto in oculo sunt colores, qui nihil obstant visioni, eo quod non existunt in adequato organo: de qua re inferius cum de potentia visus agitur. Ratio autem cur iuxta dictum tertium modum obiectum existens in organo impediret actum, ea est, quia vel simul cum alijs obiectis immutaret potentiam, atque ita impediret puram immutationem aliorum, quemadmodum color existens in medio, vel sapor impedit sensationem obiecti, quia nimirum potentiam simul cum alijs immutat, ac per eandem lineam: quo fit, vt species mixtae, & multiplices imprimantur, nequeatque proinde potentia distincte cognoscere: imo aliquando obiectum sic existens in potentia, seu in organo, impediret omnino cognitionem aliorum, quia impediret immutationem ab eis faciendam, vt de facto contingit in tactu, sicut suo loco explicabimus. Denique quamuis immutatio sit intentionalis, est nihilominus virtualiter saltem assimilatiua ipsius potentiae, atque organi: requiritur ergo organum nudum, ac purum, vt sit aptum specierum receptaculum: sic ergo verificatur Aristotelis essatum in potentijs materialibus, in spiritualibus autem minime: & ideo in eis intrinsecus sensus non prohibet extraneum. Et per hanc patet solutio argumenti supra facti in num. 29.

Tertium dubium est circa eandem secundam conclusionem, nam si obiectum cognoscitiuae potentiae tantum intentionaliter immutat poten-

Francisco Suárez de Anima.

tiam, profecto obiectum cognoscibile, quantumuis excellens, potentiam non corrumpet, quod est contra experientiam, sonus enim excellens corrumpit auditum, & visibile lucidissimum disgregando visum laedit, quod etiam testatur Aristoteles lib. 2. de anima, text. 123. & lib. 3. text. 143. Respondendum obiectum cognoscibile quantumuis perfectum non ledere, imo perficere potentiam intellectuam, cum sit incorruptibilis, quod notauit Aristoteles l. 3. cap. 4. at vero sententiam corrumpere, quia species sensibilis (ait Caietan. l. 2. c. 12.) proportionem requirit cum sensu, quam si excedat, ipsum corrumpit. Sed ratio haec non satisfacit, quia species intentionales non alterant potentias secundum esse naturale, vnde interiores sensus nunquam corrumpunt. Et ratio est, quia lesio sensus potissime fit in subiecto organo, ipsa vero potentia de se inuariabilis est, donec corrumpatur, quia nec intendi potest, nec remitti: organum igitur ex eo laeditur, quia eius temperamentum soluitur aut per alterationem alicuius qualitatis primae, nam in proportionem earum consistit, aut ex violenta aliqua diuisione organi, quam alterationem, aut diuisionem species intentionales causare nequeunt, ac proinde nec lesionem in sensu.

Et ideo dicendum est obiectum, vt cognoscibile, semper quidem esse perfectum potentiae, *Veri dubii resolutio.* quia tantum intentionaliter immutat illam, atque ex vi huius actionis ipsam semper perficere, contingere autem non raro, vt tali actioni coniungatur materialis, & physica actio, ratione cuius sensibile corrumpit sensum, sic in tactu admiscetur actio primarum qualitatum, & in gustu similiter, in olfactu quoque actio caloris interuenit, cum exhalatio odorifera sit nimis calida, vt videbimus suo loco in auditu: deinde admiscetur vehemens aeris commotio, quae dolorem causat pulsando auditum, oculos vero quauis colores non laedant, quod actio non sint, ibi tamen aliquando miscetur actio vaporis nocui à re visa emissi, actio quoque realis lucis vehementis nocet, vnde res albae, quia in eis maior est lucis repercussio, magis nocent visui, quam alba colorata, ac visus inter ceteros sensus laeditur facilius, quia est delicatissimi organi. Addendum tamen, aliquando potentiam cognoscitiuam materiale laedi non tam ex actione obiecti, quam ex continuata actione, sic visus flaccescit attente videndo, imaginatio assidue operando, ac fortasse per omnibus ambo, quia perfectiores sensus sunt, attentionemque requirunt maiorem, & visus specialiter, quia vt exactè videat fixum esse oportet, cum tamen de se nimium mobilis sit. Quare dum intente figitur, distensio neruorum sequitur, & dolor, vel lassitudo: ac maior in rem minimam intendendo, quia ad hoc maior oculorum defixio postulat. Ad argumentum ergo respondetur, obiectum cognoscibile, quantumuis excellens, si tantum immutaret potentiam in ratione cognoscibilis, nunquam illam ob id corrumpitur, secus autem si illam alia ratione immutaret, vt diximus.

CAPVT III.

Virum actus potentiae cognoscitiuae sit aliquid distinctum ab specie.

Diximus de obiecto cognoscibilis: sequitur vt de actu dicamus, de quo primo videndum est, quid sit, postea quomodo fiat, & quid producat: est ergo in quaestione proposita opinio quorundam asserentium actum cognoscendi non esse qualitatem distinctam à potentia, & specie, sed esse solam eius receptionem vitalem. Quam opinionem sic

K expli-

1. Opinio negans eiusque sensum.

explicant. Nam species dupliciter potest recipi in potentia, vno modo quasi mortuo, quando scilicet potentia non attendit receptionem speciei: sic species imprimitur oculo, quando ad alia attendentes nihil videmus. Dicitur autem talis receptio mortua, quia illo modo etiam recipitur in speculo: tunc ergo omnes conveniunt actum cognoscendi distinctum esse ab hac receptione speciei, quod etiam in sensibus interioribus, & intellectu patet, ubi species manent absque actuali cognitione. Alio vero modo, vitali nimirum, recipitur in potentia species, quando anima attendit, quæ quidem attentio non est distinctum aliquid ab anima, & potentia, sed modus illius: hanc igitur vitalem receptionem speciei voluit dicti auctores esse cognitionem. Ita Venet. 2. de anima, text. 60. & in summ. de anim. l. 2. tract. 4. c. 10. Nyphus lib. de sensu contra Iandunum, Caiet. 2. de anima, c. 5. Ioan. de Ripa apud Capreolum in 3. d. 14. q. 1. & ibi Gabr. q. 1. & plures Nominalium. Quamvis autem multi ex his auctoribus de sensibus specialiter loquantur, tamen ratio vniuersalis est de potentijs cognoscentibus. Fauet Aristoteles 2. de Anima, text. 118. aiens, *Sentire quoddam pati est, quare id, quod agit, tale illud facit cum sit potentia, quale est ipsum actu*: quasi dicat sensibile facit sensum in actu, cum sit tale in actu, quale sensus est in potentia: & infra text. 138. 139. & 140. docet eandem esse actionem sensibilibus, & sensus, in sensu receptam, subditque actum coloris in visu receptum dici visionem, sensum vero prout recipitur in auditu dici auditionem: & c. 5. l. 2. ait, *Videtur autem sensum esse in eo, quod est moueri, ubi sensum sumi pro sensu in actu, & D. Thom. 1. p. quæst. 17. artic. 2. ad 1. scribit sensum sentire esse ipsum affici*: fauet etiam D. Augustin. 9. de Trinitate, cap. 2. & sequentibus, docens quod mens per se ipsam se nouit, & quod amor, & cognitio tanquam in subiecto insunt menti, & in fine addit, quod mens, & notitia eius sunt vnum, ac vna substantia, idemque colligitur ex lib. 10. & 15. lib. etiam 11. c. 2. sepe vocat speciem ipsam sensationem, attamen cap. 3. se exponit, oppositumque affirmat. Fundamentum huius sententia est, quia posita vitali receptione speciei intelligitur optime, quomodo fiat cognitio, & euitantur superflue entitates, quæ non sunt pro libito multiplicandæ.

Fundamentum eius.

2. Opposita nihilominus sententia est mihi certa, actum cognoscendi esse specialem qualitatem realiter distinctam a potentia etiam per speciem informatam. Est communissima in lib. 2. de Anima, cap. 5. ubi Philoponus, Themistius, Simplicius, & alij expositores, idemque Themistius lib. 3. c. 15. pronuntiat notionem esse animæ actionem: & de memoria & reminiscencia, cap. 11. imaginationem non esse impressionem speciei. Alexander quoque 1. de Anima, cap. 11. & 19. aperte distinguit sensationem a receptione speciei. Commentator libro secundo text. 149. Galenus 7. de placitis, c. 14. Greg. Nyssenus de viribus animæ, cap. 1. & 4. Nemelius lib. de natura hominis, c. 4. idem sentit S. Thomas falsim specialiter de veritate quæst. 8. quodl. 7. a. 2. & locis statim citandis, Capreol. in 1. d. 35. quæst. 1. conclusionem 3. & in 3. dist. 14. & in 4. dist. 49. q. 1. conclusionem 1. Ferrar. 1. contra gentes, cap. 44. & 45. & lib. 2. cap. 47. Caiet. etiam sibi contrarius 1. part. quæst. 12. a. 5. & 11. aperte distinguit actum cognoscendi a receptione speciei, idem præstat q. 14. art. 1. quæst. 17. & 18. & 55. artic. 3. & 56. art. 1. 79. & 80. artic. 2. & 85. artic. 4. in eadem sententia est Scotus, quam late prosequitur Greg. in 2. d. 7. q. 2. Zimara theoremate 124.

3. Et ratione arguitur. Nam si actus cognoscendi non est distincta entitas, ultra potentiam, aut speciem, certe cum altera identificatur: vtrumque au-

tem est falsum: ergo, & c. Respondet Caietanus identificari cum specie, quod ita refellitur, nam potentia comparatur ad speciem, vt receptiua: ad actum vero cognitionis vt actiua: impossibile est ergo actum esse idem cum specie. Maior patet, quia potentia solum recipit speciem, non producit, vt Aristoteles supra testatur in text. 138. & 139. & merito, si quidem obiectum solum est, quod producit speciem in sensu, vt in sequentibus videbimus. Probatur deinde minor. Nam de ratione actionis vitalis est, vt fiat a principio intrinseco actiua: si autem actus cognitionis esset idem cum specie, fieret ab obiecto, præsertim in externis sensibus. Vnde Arist. in 1. de sensib. & sensu, c. 2. reprehendit Democritum astruentem visionem esse imaginem, id est, speciem, vt S. Thom. ibid. exposuit.

Quod etiam actus cognitionis non sit idem cum potentia, vt alij mulierunt, probatur, explicando prius intentum: aiunt enim auctores cognitionem consistere in vitali attentione minime distincta realiter a potentia, sed modaliter tantum, idque sufficere, vt ab illa fiat effectiue sicut etiam animal cum effectiue se mouet, nihil realiter distinctum a seipso efficit. Contra hoc igitur argumentor multipliciter. Primo, si actio cognoscendi esset animæ attentio, identificaretur potius cum ipsa anima, quam cum potentia, imo superflua esset distinctio potentia, atque ita anima ipsa esset potentia, & operatio, quod repugnat rationi creaturæ. Secundo, quia iam sensatio esset idem cum anima, atque adeo actio esset anima propria, & non coniuncti, consequenterque spiritualis esset, ac rei subsistentis, brutisq; repugnans. Tercio ad huiusmodi attentionem receptio specierum non requiritur, attendimus namque etiam si speciem non recipiamus, veluti cum expectamus, an aliquid audire possimus, quia scilicet ad attendendum sit est expedito esse, ac alij sensationibus vacuos. Ex quo vterius sequitur, primo, si auditio sola est attentio, iam tunc ex parte animæ factum esse quiddam ad audiendum requiritur, nec tamen audire, ac postea sine noua efficientia auditionem dari. Sequitur secundo posita attentione ex parte animæ, atque obiecto sonante, fore vt absque vlla multiplicatione specierum audiat: siquidem auditiva actio, scilicet attentio, iam præerat, obiectumque similiter: nihil autem aliud est necessarium, iuxta aduersarios, idemque argumentum vrgetur in visu. Nam præsertim obiecto visibili anima sine specie potest attendere, atque adeo videre: redundabit ergo species. Quarto. Aut visio est attentio ad obiectum in se, aut ad immutationem, quam ipsum facit in potentia. Si primum: sanè ad cognoscendum non requiritur immutatio, cum possit visus attendere absque specie, vt est explicatum. Secundum vero est impossibile, cum immutatio intentionalis nequitiam sentitur: ergo ex vi attentionis ad illam, obiectum non percipitur. Accedit, quod de intellectu saltem explicari nequeat dicta sententia: hoc enim potentia apprehendit, & iudicat, componit, & discurret sciendo, opinando, errando, & c. incredibile a. est hosce actus omnes ipsammet esse intellectum, aut speciem: quocirca quæ de talibus actibus experimur aperte ostendunt veritatem conclusionis.

Ea etiam, quæ fides docet, idem ostendunt: intelliguntur enim multo facilius, positis actibus realiter distinctis a potentijs, & speciebus. Nam secundum fidem in intellectu nostro actus dantur supernaturales credendi, quos intellectus habere nequit suis viribus, ipso etiam obiecto supernaturali sufficienter proposito. In patria quoque actus vidit Deus supernaturalis est, ad quem secundum fidem ponitur lumen gloriæ necessarium: qua ergo ratione intelligi potest eiusmodi

SVAREZ
de Angelis, op.
re 6. d. 1. et
anima.

TON TOM
LII

D. V. 2.

Cap. 4. *Utrum actus cognoscendi fiat à potentia in qua recipitur simul cum specie.*

modi actus, ipsum esse intellectum, aut speciem? Eadem autem ratio est de vno actu, vel potentia, atque de omnibus: concludendum igitur actum cognitionis esse veram qualitatem, à potentiaque distinctam, contra quam si quæ fuerint argumenta sequenti capite diluentur, allata vero ex Aristotele, D. Augustino, & D. Thoma in numero primo intelligenda sunt causaliter, non formaliter.

CAPVT. IV.

Utrum actus cognoscendi fiat à potentia in qua recipitur simul cum specie.

¹ *Prima sententia negat.* Diximus de entitate actionis cognoscitiuæ, dicendum sequitur de principio, à quo fit, quod etiam ex parte pertinet ad cognitionem ipsius potentia. In hac ergo questione variae sunt opinioniones: quidam dixerunt in omni virtute cognoscitæ esse distinguendas duas potentias, aliam merè actiuam actus cognoscendi, aliam receptiuam illius, atque adeo sensum dari alium agentem, & patientem alium, intellectumque similiter. Ita landunus secundo de Anima, quæst. 16. & tractatu de intellectu agente, qui hoc tribuit Commentatori, idem sentit Apollinaris quæst. 11. & 13. qui forte nituntur illo effato, quod idem secundum eandem potentiam simul agere, & recipere non valeat.

² *Improbatur dupliciter.* Hæc opinio est omnino improbabilis. Primo, quoniam impossibile est actionem immanentem recipi in vna potentia, & fieri ab altera. Secundo interrogo, quamnam potentia cognoscit, an quæ efficit actum, an quæ recipit. Non quæ recipit tantum, cum cognoscere sit vitaliter operari: si fingas Deum intra potentiam immittere entitatem actus, ipsa potentia nihil agente, in eo certè euentu, nihil ipsa cognoscet, cum primum principium in hac materia sit vitale actionem intrinsece includere processum effectuum ab agente, ideo enim viuere res dicitur, quæ intra se habet principium actionis. Nec etiam cognoscit potentia, quæ tantum agit, namque cognitio intrinsecus actus est potentia cognoscitiuæ: ergo impossibile est illam potentiam cognoscere, quæ actu cognitionis non informatur: impossibile ergo est in cognitione agere, ac recipere, separari omnino, diuersisque potentijs tribui.

³ *Secunda sententia etiam negat aliter. Responsur.* Ex his improbat alia opinio asserens potentiam cognoscentem non efficere actum, sed ab obiecto illum recipere. Ita de sensibus affirmant Paulus Venerus, & Nyphus citati cap. præcedenti n. 1. idemque putat de intellectu Gotfredus, (vt refert Scot. in 1. distinctione. 3. q. 7. §. alia est opinio.) dicens intellectionem fieri ab obiecto medio phantasmate illustrato, lumine intellectus agentis: cuius opinionis fundamentum idem est, ac prioris opinionis, & argumenta etiam contra illam facta hic militant, imo fortiora, quod scilicet iam cognitio esset ab extrinseco, ac mera cognoscentis potentia passio, aliundeque transiens actio. Rursum obiectum potius diceretur cognoscere. Denique cum cognitio qualitas perfecta sit, produci non potest ab imperfecto obiecto, potissime intellectu, quæ spiritualis qualitas est, phantasma autem materialis, nec phantasmatis illuminatio prodesse potest, vt pote ficta, & tenebris plena, de quo infra.

⁴ *Tertia sententia variat à Thomæ responsur.* Simili fere modo improbanda est alia opinio statuens actum cognoscendi fieri à potentia specie informatam, ita tamen vt potentia ex se nullam actiuitatem habeat, sed tota ratio efficiendi sit species, quemadmodum aquæ calidæ tota calefaciendi ratio est calor. Hanc opinionem sic expositam tribuit Scotus S. Thomæ, quam certe indicat 1. p. q. 56. art. 1. & q. 79. a. 3. ad primum, & q. 85. a. 2. ad tertium, & alijs locis, fuitque opinio Alberti summa de homine, de potentijs sensuum, quamuis specialiter de sensibus loquatur. Accedit Tienensis 2. de anima text. 72. & Iauclaus qu. 22. quantum ad sensus attinet, quamuis 1. 3. aliter sentiat de intellectu. Eandem fere opinionem habet Caiet. 1. par. q. 14. a. 1. q. 79. a. 2. §. 7. a. 1. quamuis aliter rem explicet, dicens cognoscentem potentiam per speciem fieri ipsum cognoscibile, atq; ita factam elicere actum, ac licet tota ratio agendi sit ab specie: tribui nihilominus potentia, quatenus facta est ipsum cognoscibile.

Contra hanc opinionem vtunque expositam procedunt argumenta facta contra præcedentes, cum fateatur etiam potentiam non habere ex se actiuitatem ad actum cognoscendi: non ergo actus ille procedet à principio intrinseco actiuo, sed tantum ab extrinseco, quod est species: sic enim calefactio ab aqua non procedit actiue tantum à principio intrinseco. Est autem hoc contra rationem actus vitalis: ergo, &c. Et confirmatur. Nam si potentia cognoscentis non concurrat actiue: ergo neque anima concurrat, quia non nisi cum potentijs operatur: non est ergo anima principium cognoscendi, quod est euidenter falsum, & contra Aristotelem lib. 2. cap. 2. Confirmatur præterea, nam si sola species esset tota ratio agendi, naturaliter ageret, ac adeo ea posita in potentia naturaliter sequeretur actio. Consequens est contra experientiam, quia licet recipiatur in oculis species, non continuo sequitur visio, si non detur attentio. Vnde sepe diuersi homines easdem species recipientes in potentijs æque dispositis, non æque vident, eo quod non æque attendunt, atque in homine vno diuersis temporibus idem experimur: causa nimirum est, quæ non à sola specie provenit actiuitas, sed maxime ab anima, & potentia, ac de interioribus sunt argumenta clarissima. Imaginatio enim habet plures species simul, cum tamen nunc hoc, nunc illud imaginetur, nunc montem aureum, postea chimeram componat. Intellectus etiam tam varie operatur, vt intelligi nequit, quomodo id præster per actiuitatem specierum absque vlla sui actiuitate. Præterea si potentia per speciem agit tanquam per accidens sibi inhaerens, instar aquæ per calorem agentis, plane talis potentia de se cognoscitiua non erit, sed ab extrinseca specie id vendicabit: sicq; non per se intellectus intelligit, sed per accidens, sicut aqua dicimus per se non calefacere, sed per accidens, quod tamen falsum per se, & incredibile apparet. Porro Caietani expositio fingens illam vniionem falsum supponit, & supra est improbatum in cap. 2. ac dato, quod aliquo modo posset intelligi cognoscentem potentiam fieri suum cognoscibile, fieret sane verius per actum cognitionis, per quem dum obiectum cognoscitur, intime quodammodo potentia imbibitur. Ea ergo ita reddita ipsum cognoscibile potest nescire, ac verius esse principium cognitionis.

His ergo reiectis opinionibus, est quarta alia Scoti in prima distinctione tertia, questione 4. Sententia prima, dicens actus cognoscendi effici à potentia simul, & specie tanquam à duabus causis partialibus integrantibus vnum principium actiuum, quæ probatur primo. Nam species intentionalis necessaria est, vt supra ostendimus: ergo habet efficientiam circa actum cognoscendi, alias frustra necessaria diceretur potentia. Deinde etiam habet efficientiam, vt argumenta facta probant: ergo, &c. Minor patet ex dictis ac maior ex eo suadetur, quia non potest vsus alius speciei assignari. Dicitur

His ergo reiectis opinionibus, est quarta alia Scoti in prima distinctione tertia, questione 4. Sententia prima, dicens actus cognoscendi effici à potentia simul, & specie tanquam à duabus causis partialibus integrantibus vnum principium actiuum, quæ probatur primo. Nam species intentionalis necessaria est, vt supra ostendimus: ergo habet efficientiam circa actum cognoscendi, alias frustra necessaria diceretur potentia. Deinde etiam habet efficientiam, vt argumenta facta probant: ergo, &c. Minor patet ex dictis ac maior ex eo suadetur, quia non potest vsus alius speciei assignari. Dicitur

Franc. Suarez de Anima.

K. 2. cetur